

ԳՐԱԿԱՆ

ՅՈՎԱԿԻՄԸ

- Հայաստան դրկե տղադ, ուսումը այնտեղ բարձր է, հայրենի հողին բոյրն ու համը կ'առնե, մարդ կ'ըլլայ...

Վաթսուական բուականներուն էր, երբ Յովակիմ, Ամմանի իր դեղարանէն վերոյիշեալ «դեղագիր»ն ալ կու տար իր յարգոյ յաճախորդներուն եւ կամ ծանօթ քարեկամներուն, որոնք գաւաթ մը սուրճ խմելու, կամ գաղութի ազգային կեանքէն զրուցելու՝ կը հանդիպէին իրեն, երեկոյեան ժամերուն:

- Ձեմ գիտեր՝ ի՞նչ կայ Ամերիկա... զաւակնիդ հեռո՛ւները կը դրկէ՛ք... օտար երկիր... սեւի ներմակի կոխ կայ... Մարթին Լուտեր Քինկը զարկին, Քէնէտինները զարկին...

- Յովակիմ, յաճախորդիդ նայէ... մարդը կը սպասէ կոր... - կը յիշեցնէին յաճախ իր քարեկամները, երբ խօսի բռնութեամբ կ'ըլլար անոնցմէ մէկուն հետ, մոռնալով յաճախորդին դեղագիրը:

Յովակիմ պահ մը ակնարկ մը կը նետէր արար յաճախորդին վրայ, որ մէկ անկիւնը կեցած՝ ոչինչ կը հասկնար տաք խօսակցութենէն, ապա, «Ազգային դեղագիր»ը աւելի կարեւոր համարելով, կը շարունակէր...

- Վաղը ձեր տղան գինուոր ալ կ'առնեն... Վիքթորիա կը դրկեն... այն ատեն, հա՛յր եղէ՛ք, դիմացէ՛ք... հոգի՛ն սիրեմ ես մեր հայրենիքին... «Հայաստան երկիր դրախտավայր...»: - Յաճախ կը սիրէր կրկնել սա բառերը... որոնք վերջաբանը կը կազմէին իր քաղցրերուն:

Հայաստան այցելելէն ետք, այս էր եղած իր թելադրանքը բոլորին:

Խորհրդային օրեր էին: Հայաստան-սփիւռք յարաբերութիւնները սկսած էին աւելի զարգանալ: Սփիւռքահայ աշակերտներ ամրան արձակուրդներուն ճամբար կ'երթային...

հայրենի հողին համը ու բոյրը առնելու, հայութեամբ բրձուելու, ինչպէս Յովակիմ յաճախ կ'ըսէր:

Իր քաղցրերուն շնորհիւ, ընկերական շրջանակին մէջ մկրտուած էր «համայնավար Յովակիմ» անունով... որ բերնէ բերան՝ փսփսուելով մը տարածուած էր հայաշատ քաղաքին մէջ:

Ամուսնացած էր եւ ունէր երեք զաւակ... երկու մանչ եւ մէկ աղջիկ:

- Վաղը տղաքս դպրոցը աւարտե՛ն, ես գիրքեմ Հայաստան պիտի դրկեմ: Թող հայրենիք երթան, ուսում առնեն, մարդ ըլլան, ամուսնանան, տուն տեղ ըլլան, ես ալ կամաց կամաց ոռնեցած չուրեցածս կը ծախեմ... հայրենիք կը տեղափոխուիմ: Հո՛ս, ալ համ հո՛տ չ'մնաց:

Յովակիմի համար այնքան հեշտ դարձած էր տեսնել իր զաւակներու ապագան եւ վերջապէս իր կեանքի աշունն ալ անցնել Մայր Հայրենիքի մէջ:

Հակառակ իր «ազգայնական» քաղցրերուն, ո՛չ ոք համարձակած էր իրեն հարցնելու, թէ ինչո՞ւ իր զաւակները հայկական վարժարան չէր դրկած երբեք, որ հայերէն խօսէին, գրէին ու կարդային, ճանչնային մեր մշակոյթն ու պատմութիւնը:

Յովակիմ դեղագործի իր հանգամանքով ու դիրքով, շրջանի ազգային ղեկավար դէմքերէն էր: Գուցէ այդ հանգամանքին բերումով, չէին ուզեր վիշտ պատճառել անոր:

Անցան տարիներ...: Յովակիմի երկու մանչ զաւակները աւարտեցին Ամմանի պետական վարժարանը եւ քաղաքագոյն ուսման համար համալսարաններու դիմումներ կատարեցին:

Ու պատասխանը չուշացաւ:

Օֆլահոմա նահանգի համալսարանն էր միայն որ կ'ընդունէր օտարահպատակ երկու հայորդիները:

Երկու զաւակներուն ուսման ծախսերուն եւ կեցութեանց համար Յովակիմ հազարաւոր տոլարներ պիտի առաֆէր հիմա Ամերիկա, որ տղաները մարդ ըլլալին, ովկիանոսներէն անդին... հեռո՛ւ «Հայաստան երկիր դրախտավայրէն»:

- Տղաքս որոշեցին Ամերիկա երթալ, Օֆլահոմայի համալսարանը ընդունուեցան, հոն բժշկութեան եւ էնէինիքիկի դպրոցները աւելի բարձր են եղեր: Նայինք... փորձենք... չեղաւնէ կու գան, Հայաստան կը դրկեմ, հո՛ն մարդ կ'ըլլան» կը պատճառարանէր Յովակիմը հիմա, կէս մը պարտուած ոճով, իր քարեկամներուն, որոնք հայրենիքէն խապրիկ մը առնելու համար Ամմանի այս «կոունկ»ին միօրինակ երգի լսելո՛ւ կու գալին, թէ... քանի մը ժամ մեռցնելու...: «Ո՛վ կարդալ սիրտը գիտէ...» պիտի ըսէր Վահան Թէֆէեան:

Շաքաթներն ու ամիսները կը սահէին, սակայն Յովակիմի տղաները չէին վերադառնար:

- Ի՞նչ լուր տղաներէդ պարոն Յովակիմ:

- Դասերու մէջ խեղդուած են... նայինք ամառը պիտի գան եղեր, ինչալլահ իրենց Հայաստան կը դրկեմ, թող հայրենիք երթան ու հո՛ն մարդ ըլլան:

Յովակիմի տղաները տարին անգամ մը ամառնային արձակուրդին միայն կը վերադառնային Ամման, յաջորդ տարուան իրենց կրթաթոշակները ու ծախսերը ապահովելու համար:

Ամէն անցնող տարուան հետ, Յովակիմի մէջ քան մը կը փլէր: Իր

երազներէ, իր համոզմունքներէն քար մը կ'իյնար հոգւոյն խորը, որուն ցաւը ինք գիտէր միայն ու չէր կրնար ուրիշ մը վշտակից ընել իր ցաւին:

Հեռաւո՛ր Ամերիկան հեռաճայնի թելի միւս ծայրն էր հիմա իրեն համար, այնքան մօտ... երբ կը խօսէր իր զաւակներուն հետ:

Իսկ Հայաստա՞նը...

Անցան տարիներ... ու Յովակիմի զաւակները աւարտեցին համալսարանը:

- Աչիդ լոյս պարոն Յովակիմ... տղաներդ աւարտած են եղեր:

- Շնորհակալ եմ... տարոսը ձեր զաւակներուն:

- Յայտէ, վաղը տղաքդ կու գան, աղուոր հայ աղջիկ մըն ալ կ'առնես իրենց համար, տուն տեղ կ'ըլլան, թո՛ւնիկներ ալ կ'ունենաս...

- Աստուած մեծ է, քոյրիկս... հէլէ մէյ մը խէրով քարով թող գան, լաւ գործ մը գտնան, յետոյ Ալլաֆէրիմ - կը պատասխանէր Յովակիմ միշտ թախծոտ աչքերով:

Ու առտու մըն ալ կտոր մը ներմակ թուղթ առնելով, Յովակիմ ազդարարութիւն մը փակցուց դեղարանին դուռին վրայ:

- Ի՞նչ է, պարոն Յովակիմ, Ամերիկա՞ կ'երթաս կոր...

- Ի՞նչ ընեմ, տղաքս չեն գար կոր: Այնտեղ լաւ գործ գտած են... ինծի ըսին որ ես գամ: Տասը օրուայ համար կնոջս հետ որոշեցինք երթալ:

Ամէն մէկ հարցում փամփուշտի մը նման՝ կը ծակէր հիմա սիրտը Յովակիմին: Ինք որ Ամերիկան տարիներով ատած էր ու ատոր դէմ ինչե՛ր խօսած բոլորին: Իսկ հիմա Ամերիկա պիտի երթար, ուր իրեն համար սեւերու ու ներմակներու պայքար ալ կար միշտ:

Երկա՛ր ճամբորդութիւնը առիթ

կ'ընծայէր սակայն իրեն՝ իր վերքերը ամոքելու, այն յոյսով որ գուցէ համոզէր տղաներուն, որ տարիէ մը Ամման վերադառնան ու այնտեղ յարմար լաւ հայ աղջիկ մը կնութեան առնեն ու գոնէ հայ բոյն մը կազմեն... թէկուզ սա նէհլէթ Ամերիկային մէջ:

Ահա այսպիսի երազներով ու ինքզինք մխիթարելու փորձերով էր, որ տասնօրեայ պտոյտը կը սկսէր Յովակիմին:

- Տասը օրը ի՞նչ է որ պարոն Յովակիմ, մարդ Աստուծոյ աշխարհի միւս ծայրը գացեր ես... գոնէ զաւակներդ էիք մը աւելի վայելէիք:

- Զէ՛, բաւ էր... ամէն ինչ բաւ էր...

- Է՛ պատմէ՛ նայինք, ինչպէ՞ս տեսար սա Ամերիկան:

- Իմ տեղս հո՛ս ... ես անիկա գիտեմ..., չոր ու ցամաք իր պատասխանները կասկած կը յարուցանէին յանախորդներուն մօտ, որ Յովակիմը վշտացած էր սա Ամերիկայէն:

Արդարեւ... քանի մը օրէն արդէն լուր տարածուած էր քաղաքին մէջ որ Յովակիմը մինակ վերադարձած էր Ամերիկայէն ու իր կինն ու աղջիկը ետեւ բողած:

- Մարդը «կրին քարտ» առնելու համար գնաց Ամերիկա, ասոնք վաղը հո՛ն կը տեղափոխուին: Հո՛ս կը ծախեն ամէն ինչ, ու կը մեկնին:

Ժողովուրդին քերանք նիւթ դարձած էր հիմա Յովակիմը:

Ո՛չ ոք գիտէր իր ցաւը, որ լո՛ւռ կը կոտտար հիմա իր կուծիին տակ, մինչեւ որ առտու մը դէպի դեղարան իր նամբուն վրայ գետին ինկաւ... շաքարի հիւանդութեան յանկարծակեան քարձարցումին պատճառաւ:

Շտապ օգնութեան մարդիկը գինք

հասցուցին հիւանդանոց:

Լուրը կայծակնային արագութեամբ տարածուեցաւ քաղաքին մէջ:

- Լսեցի՞ր... դեղագործ Յովակիմը նամբան ինկեր է... զաւալլըն Ամերիկա գնաց... կինը եւ աղջիկը չվերադարձան... խեղճ մարդը մինակը հիւանդանոց պառկեր է հիմա:

Երեկոյեան, Յովակիմի մտերիմները այցելութիւն մը տուին իրեն:

- Անցած ըլլայ, պարոն Յովակիմ, ի՞նչ պատահեցաւ... զարմացած հարց կու տային իր ընկերները:

Բոյժ բոյրը վերահասու ըլլալով հարցադրումին... խնդրեց իր հիւանդը հանգիստ թողուն, քանի ի վիճակի չէր խօսելու անգամ:

Աւելի ուշ... Յովակիմ իր մէջ ուժ գտնելով, աչքերը քացաւ... տեսաւ իր քարեկամները սնարին շուրջ... գլուխը շարժեց, կարծես քարեւ մը ըսելու համար... ապա աչքերը յառած անկիւն մը, սառած մնաց պահ մը:

- Անցած ըլլայ, պարոն Յովակիմ, ի՞նչ պատահեցաւ... լուրքիւնը խզելու համար, զարմացած հարց տուաւ մտերիմներէն մէկը:

- ...
- Խօսի՛ր, Յովակիմ... քան մը ըսէ, կինդ, զաւակներդ լուր ունի՞ն, կ'ուզե՞ս հեռաձայն մը ընենք ... թող գան շուտով...» մէջ մտաւ ուրիշ ընկեր մը:

- ...
- Ինչպէ՞ս ինկար, Յովակիմ... շաքարի պատմութիւնդ էր թէ ոչ...» միջամտեց երրորդ այցելուն:

Յովակիմ ակնարկ մը նետեց իր այցելուներուն վրայ ու գլխու շարժումով մը հաստատեց վերջինին գուշակութիւնը:

- Հէլէ միտէս անցաւ... ըսի

ծեղի որ նեղութենէն կ'երեւի մարդուն շաճաբը վեր ելաւ:

- Ամերիկա գացիր, տղա՛ն տեսար... ուրախացար... մաշալլահ համայսարան ալ աւարտեցին, մա՛րդ եղան... ի՞նչ կայ նեղանալու...» կը խորհրդածէր հիմա ընկերներէն մին:

Յովակիմ լուռ կը մնար իր մէջ կոտտացող ցաւին հետ:

Ի՞նչ պիտի պատմէր ընկերներուն... ինչպէ՞ս պիտի պատմէր... ի՞նչ երեսով պիտի ըսէր, որ իր անդրանիկ որդին իրմէ 25 տարի մեծ՝ չորս զաւակներով ամերիկացի կնոջ մը հետ ամուսնացած էր, կառավարական պսակ եղած, եւ հիմա օտարին զաւակները իրեն «կրէնքա» կը կանչէին:

Ի՞նչպէս պիտի պատմէր, որ տարիներու իր երազը խորտակուած էր հոգւոյն մէջ... չէ՞ որ տղաները մա՛րդ պիտի ըլլային օր մը, հայկական ջերմիկ

բոյն մը պիտի կազմէին, թէկուզ սա նէհլէթ Ամերիկային մէջ:

Ինչպէ՞ս պիտի պատմէր որ Հայաստանի երազն անգամ չէր կրցած դրոշմել իր զաւակներուն սրտին մէջ:

Ինչպէ՞ս պիտի պատմէր, որ զաւակներուն կիսատ-պռատ խօսած ոսկեղնիկն անգամ՝ հիմա փոխարինուած էր անգլերէն լեզուով:

Ինչպէ՞ս պիտի պատմէր, որ իր «Ծիրանի ծառ»ը չորցած էր օտար հողին վրայ:

Յաւե՛ր... որոնք ամէն օր քիչ մը աւելի կը ննչէին հայկականութեամբ տոգորուն իր սրտին վրայ:

Ու քանի մը օր ետք... Յովակիմի կիներ վերադարձաւ Ամերիկայէն, հոգ տանելու իր կողակիցին:

Բայց... արդէն ուշ էր:

ՆԱՀԱՊԵՏ ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ

ՇՆՈՐՀԱՒՈՐԱՆՔ

Ս. Զատկուան առիթով, շնորհաւորանքի գիրքեր եւ հեռագրեր առաճուեցան Հոգեւոր ու Կառավարական պետերուն եւ Առաջնորդներուն, որոնց շնորհաւորագրերը ստացած է Պատրիարք Սրբազան Հայրը.-

- Ամենայն Հայոց Հայրապետ, Նորին Ս. Օծուքին Տ. Տ. Գարեգին Բ. Կաթողիկոսէն.

- Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Վեհափառ Հայրապետ, Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Արամ Ա. Կաթողիկոսէն.

- Թուրքիոյ Հայոց Ամեն. Տ. Մեսրոպ Բ. Մութաֆեան Սրբազան Պատրիարքէն.

- Մոսկուայի եւ Ռուսիոյ Օրթոտոքս եկեղեցւոյ Ամեն. Տ. Ալէքսէյ Բ. Սրբազան Պատրիարքէն.

- Լիզպոնի Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան Նախագահ Տիար Մարթին Եսայեանէն.

- Թեմակալ Առաջնորդներէն, Պետական եւ Ազգային Հաստատութեանց ղեկավարներէն: